

ביאורים

מעשי האדם נחלקים לשלושה: מעשי מצווה, מעשי עברה ומעשי רשות. מעשי הרשות הם מעשים מותרים שאותם האדם עושה במהלך חייו ושאינו עליהם ציווי בתורה, כגון: מלאכה, שינה, אכילה וכו'. ערכם של מעשים אלה נקבע לפי כוונת האדם שעושה אותם. הגדרת המעשה כחלק מעבודת ה' או חלילה להפך, תלויה במטרה לשמה האדם עושה את אותו מעשה. בפסקאות שלפנינו הרב קוק עוסק בפעולת האכילה.

האדם מוכרח לאכול, אך הוא חופשי לבחור את כוונתו באכילה. ישנה כוונה (בפסקה - מחשבה) פסולה - אכילה הנובעת מנטייה חומרית תאוותנית, וישנה כוונה טובה יותר אך עדיין נמוכה והיא - אכילה בשביל להתקיים. הכוונה העליונה היא אכילה שתוסיף כוחות חיים ואנרגיה לגוף לשם עשיית טוב ורצון ה'.

כפי שאמרנו, במעשי הרשות הכוונה נותנת את הערך למעשה ובמעשה עצמו אין איסור. לכן התשובה עליהם נוחה ומצריכה רק את שינוי הכוונה של האדם; אף אם בתחילה האדם נדחף לאכול מתוך חולשה של תאוה, כאשר הוא חוזר בתשובה ומכוון לשם שמיים, האכילה נחשבת לאכילה קדושה. האדם ממנף את הכוחות והאנרגיות שהוא קיבל מהאוכל לדברים חיוביים ובכך הוא מתקן את מעשה האכילה. לעומת זאת, במעשי איסור המעשה שלילי מצד עצמו ואינו השפעה של כוונת האדם על ערך המעשה. לכן במעשים אלו התשובה קשה יותר כי שינוי הכוונה לבד לא יכול לתקן את אשר הוא כבר עיוות.

הרחבות

• ההבדל בין חולין לאיסור

ואינו דומה לדבר האסור, שעליתו מעפכת הרבה מאד. בספר התניא מובא שלשון 'איסור' נובע מכך שאותם דברים אסורים וכלואים אינם יכולים לעלות ולשמש בקדושה אפילו אם ישתמשו בהם לצורכי קודש: "לפי שהיה בשר היתר ויין היתר, לכך יכולים לחזור ולעלות עמו בשונו לעבודתו, שזהו לשון היתר ומותר, כלומר שאינו קשור ואסור בידי החיצונים שלא יוכל לחזור ולעלות לה... מה שאין כן במאכלות אסורות וביאות אסורות... הם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם" [לקוטי אמרים חלק ראשון ז, ועייני גם בפרק שאחרי]. אמנם גם אלו יבואו על תיקונם, וכפי שכתב הרב קוק ש"עלייתו מעוכתב הרבה", ובכל זאת הדבר אפשרי, וכן ממשיך שם בתניא: "(הדברים האסורים) אין עולים משם, עד כי יבוא יומם ויבולע המוות לנצח, כמו שכתוב: 'זאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ' [זכריה יג ב]".

שאלות לדין

- מהי אכילה גסה? מהן תחלואיה החומריות והרוחניות?
- כיצד נדע להיזהר מאכילה גסה?

ח. אם מזדמון הדבר, שאוכל אדם במחשבה פסולה או נמוכה, והוא שוב מיד לאחר תיקון האכילה האכילה לרומם את מחשבתו וכחותיו בתשובה מאהבה, הרי הוא מתקן את העבר, כאלו היתה תחלת האכילה בכונה טהורה. וזמן העכול, הראוי לברכת המזון, מסגל יותר להרמה עליונה זו, הראויה לכהני ד'. אשר את לחם ד' הם אוכלים, "כהנים אוכלים ובועלים מתפפרים".

ט. האכילה הגסה, אף על פי שבאה מתוך חלי והכרח, יש בה פגם, ומפל-מקום נראה שנוח מאד להעלות אותה בקדושה. אבל תשובה - ודאי צריכה להתחבר עם תקון והעלאתה זו. הפח המתרבה פשה הוא משמש לקדושה, עולה הוא ליסודו גם אם בא לכתחלה על ידי אכילה גסה, כיון שיש כאן דחיפה של הכרח מצד חלי וחלשה וכיוצא בו, ואינו דומה לדבר האסור, שעליתו מעפכת הרבה מאד.

י. בדיעבד פשאוכלין בלא פונה טובה או פשנכשלין באכילה גסה, שנקרא פושע, פשמתפנים לשוב על זה בתשובה שלמה, אחרי האכילה, ולהעלות ולברר את ניצוצי הקדושה שבאכילה זו, יש תועלת ותקנה. ואל ירף הנלבב מלתקן את כל אשר תשיג ידו, אחרי כל אכילה, בתשובה מאהבה, פשמחה וטוב לב, בלא עצבות, פי אם בחדות ד' ובלב נשבר ונדפא, המלא גדל ועז קדש, ואז יפעל ישועות לו ולעולם. וגם אם עברו עליו בעת אכילת המזון עצמה כמה נפילות ונסיגות, עוד ישוב ויתעלה ויזכה לאכל לחם קדש בקדושה עליונה, והפשע יהפך לשפע, שפעת טובה וברכה ורחמים ורצון, "וטוב לב משהתה תמיד".

השמחה בתיקון האכילה

להרמה - להתרוממות. **לכהני ד'** - והאומה כולה נקראת 'ממלכת כהנים'. **הפח המתרבה** - הגידול ותחזוקת הגוף. **אל ירף** - לא יתרפה. **הנלבב** - לאחור שאכל ושתה אין לו אלא לב אחד [בבא בתרא יב: כלומר מתיישבת דעתו].

